

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЬНИМ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Анотація. Розкрито сутність портфельного кредитного ризику банку. Розглянуто основні методи управління портфельним кредитним ризиком та особливості їх застосування у сучасних умовах.

Аннотация. Раскрыта сущность портфельного кредитного риска банка. Рассмотрены основные методы управления портфельным кредитным риском и особенности их применения в современных условиях.

Annotation. The essence of the credit risk for bank's loan portfolio is defined. The basic methods of portfolio credit risk management and the features of its contemporary applications are considered.

Ключові слова: кредитний ризик, кредитний портфель, диверсифікація, резервування, лімітування, сек'юритизація.

Банківські установи є головною ланкою фінансової системи України, що має сприяти стабілізації економіки країни та забезпеченню її сталого розвитку. Однак в умовах сьогодення банки наражаються на численні ризики, що останнім часом загострюються та стають критичними. Особливо небезпечним є кредитний ризик, оскільки наслідком саме його реалізації стає значне погіршення якості портфеля активів банківських установ. За цих умов проблема управління кредитними ризиками з метою їх мінімізації та підтримки стабільної діяльності банку набуває особливої актуальності.

Дослідженням цього питання займалися такі вчені, як В. Корнєєв [1], В. Бобиль [2], Ю. Бугель [3], Р. Лісна [4], О. Гринько [5] та інші, але деякі аспекти оптимізації роботи банків щодо управління кредитним ризиком розглянуті недостатньо, що потребує подальшого дослідження цієї проблеми.

Метою статті є визначення основних методів управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля банку та особливостей їх застосування у сучасних умовах.

Під поняттям кредитного ризику треба розуміти ризик несплати позичальником основного боргу та процентів за ним відповідно до строків та умов кредитної угоди. Розрізняють індивідуальний та портфельний кредитні ризики. Джерелом індивідуального кредитного ризику є окремих контрагент банку, а портфельний кредитний ризик розглядається як ступінь ризиковості кредитного портфеля (сукупності всіх кредитних угод) банку загалом [1, с. 40].

Управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля дещо відрізняється від управління на рівні окремого позичальника і потребує специфічних методів, які б охоплювали усю сукупність здійснюваних банком кредитних операцій. Як такі методи у вітчизняній банківській практиці найчастіше використовують лімітування, резервування, диверсифікацію, сек'юритизацію [2, с. 23].

На сьогодні домінуючу роль у вітчизняній банківській практиці управління ризиком кредитного портфеля відіграє лімітування [3, с. 160]. Цей метод полягає у встановленні максимально допустимих розмірів позик за їх видами, категоріями позичальників, за кредитами в окремі галузі, географічні території, за найбільш ризиковими напрямками кредитування. Завдяки встановленню лімітів кредитування банкам удається уникнути критичних втрат унаслідок необдуманого концентрації будь-якого виду ризику, а також диверсифікувати кредитний портфель і забезпечити стабільні прибутки.

Підвищення ефективності системи лімітування як засобу управління кредитним портфелем банку має передбачати наявність у кожній банківської установи достатньо розвинутої системи лімітів, адекватної як функціональній структурі банку, так і сучасним реаліям ринку банківських послуг в Україні.

Метод резервування полягає в акумулюванні частини коштів на спеціальному рахунку для компенсації можливих втрат за кредитними операціями. Цей метод є обов'язковим засобом управління кредитним ризиком та регламентується Положенням НБУ "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків" [6].

З одного боку, резерв під кредитні ризики слугує захистом вкладників, кредиторів та акціонерів банку, а з другого – резерви підвищують надійність і стабільність банківської системи загалом [4, с. 203]. Однак необхідно зазначити і деякі проблемні аспекти методики формування резервів, що потребують удосконалення [3, с. 161]:

не передбачено формування резерву за деякими видами кредитних операцій (наприклад, за фінансовим лізингом, об'єктом якого є нерухоме майно), що не завжди є адекватним до існуючих умов;

недостатня увага приділяється прогнозуванню ймовірності зміни фінансового стану і кредитоспроможності позичальника;

індивідуальний підхід при оцінці кредитних ризиків не дозволяє врахувати можливі зміни вартості та ймовірність втрат за групами позичальників або за кредитним портфелем загалом тощо.

Удосконалення чинної методики формування резервів за кредитними операціями має ґрунтуватися на підвищенні якості оцінки кредитного ризику банку у взаєминах із позичальниками, а також встановленні більш жорстких вимог у розроблених НБУ нормативах створення резервів з огляду на об'єктивно існуючі проблеми.

Досить поширеним методом є диверсифікація, що означає процес модифікації складу й структури кредитного портфеля банку за допомогою кредитів, що відрізняються один від одного основними параметрами й характеристиками [5, с. 41]. Диверсифікація буває галузевою (розподіл кредитів за різними галузями економіки), географічною (розподіл кредитних ресурсів між різними регіонами) та портфельною (розсередження кредитів за різними категоріями позичальників).

Попри те, що метод диверсифікації є простим, а також найменш затратним (оскільки не вимагає проведення детального аналізу ринку), він приховує небезпеку виникнення надмірної диверсифікованості, що може обумовити не зниження, а збільшення кредитного ризику й можливих збитків банку [1, с. 41].

Можливі й інші негативні прояви диверсифікації [5, с. 43]:

диверсифікація використовується насамперед для нейтралізації внутрішніх, несистематичних банківських ризиків;

можливим є збільшення трансакційних витрат унаслідок ускладнення параметрів і характеристик кредитного портфеля;

погіршується контроль і якість управління кредитним портфелем;

диверсифікація для банків із різним рівнем кредитного ризику може давати різну результативність та інше.

Усі перераховані аспекти потребують розвитку методології диверсифікації.

Перспективним методом управління кредитним ризиком є сек'юритизація, тобто продаж активів банку через перетворення їх у цінні папери, які в подальшому розміщуються на ринку [2, с. 23].

При застосуванні сек'юритизації банк отримує значні переваги: одержання ліквідних коштів, які можна використати для подальшого розвитку, зменшення ймовірності виникнення у банку процентного, кредитного ризиків, поліпшення виконання чинних нормативів.

Попри це більшість українських банків не бажає сек'юритизувати свої активи, що пояснюється кількома причинами [2, с. 24]:

сек'юритизація не є суб'єктом спеціалізованого вітчизняного законодавства, а тому виникають труднощі її узгодження з корпоративним, податковим, банківським законодавством;

в Україні немає ефективної ринкової інфраструктури;

низький рівень стандартизації кредитів;

низький суверенний кредитний рейтинг України;

незадовільний рівень системи ризик-менеджменту у банках.

З огляду на це виникає необхідність у розробці та впровадженні Закону "Про сек'юритизацію банківських активів", єдиних стандартів формування кредитних пулів та здійснення державного контролю за їх дотриманням; запровадженні державної підтримки учасників іпотечного ринку та визначенні шляхів створення спеціалізованих кредитних установ мобілізації довгострокових ресурсів населення; удосконаленні системи ризик-менеджменту. Усі ці комплексні заходи слід проводити послідовно, враховуючи потреби й можливості вітчизняної економіки.

Отже, необхідно зазначити, що кожний із перелічених методів управління портфельним кредитним ризиком має як свої переваги, так і недоліки, а тому у сучасних умовах нестабільності фінансової системи найдоцільніше застосовувати комплексний підхід щодо управління кредитними ризиками через диверсифікацію методів та інструментів, які дають змогу мінімізувати збитки банків за будь-якого розвитку подій.

Наук. керівн. Колесніченко В. Ф.

Література: 1. Корнєєв В. В. Управління кредитними ризиками комерційних банків в умовах фінансової кризи / Корнєєв В. В., Пасько С. В. // Наука й економіка. – 2011. – № 1(21). – С. 38–43. 2. Бобиль В. Сек'юритизація банківських активів у контексті управління портфельним кредитним ризиком / Бобиль В., Соловей М. // Вісник НБУ. – 2010. – № 1. – С. 22–25. 3. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Бугель Ю. // Галицький економічний вісник. – 2010. – №2(27). – С.157–163. 4. Лісна Р. П. Управління кредитними ризиками в банку / Лісна Р. П. // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1 (10). – С. 202–205. 5. Гринько О. Теоретичні аспекти сутності та визначення диверсифікації кредитного портфеля банку / Гринько О. // Вісник НБУ. – 2011. – № 4. – С. 38–45. 6. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Постанова Правління НБУ від 06.07.2000 р. № 279 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.